

Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling met afwegingskader



Inhoudsopgave:

1. Inleiding: verbeterde meldcode met afwegingskader	2
2. De meldcode	3,4,5,6
3. Het stappenplan	7
4. Omschrijving van de stappen	8,9, 10
5. Verantwoordelijkheden	11,12,13
6. Participatie van het kind	14, 15, 16,17,18
7. Bijlage	
Bijlage 1: Definities en voorbeelden acute, structurele onveiligheid en disclosure	19, 20,21
Bijlage 2: Signaallijsten	22, 23, 24, 25,26,27
Bijlage 3: Format signalen omschrijven	28,29
Bijlage 4: Verhelderingsvragen bij zorg	30,31
Bijlage 5: Tips in de gespreksvoering met kinderen	32,33,34
Bijlage 6: Informatie veilig thuis	35
Bijlage 7: Aandachtspunten voor gesprek met ouders	36,37
Bijlage 8: Risico taxatie	38,39
Bijlage 9: Kindcheck	40
Bijlage 10: Beroepsgeheim	41,42, 43, 44,45
Bijlage 11: Registratie	46, 47, 48, 49, 50, 51

1. Inleiding: Verbeterde Meldcode met afwegingskader

Jaarlijks worden ruim 119.000 kinderen in Nederland verwaarloosd of mishandeld. Huiselijk geweld en kindermishandeling tasten de kern van een kind aan: het vertrouwen in zichzelf en het gevoel van veiligheid in de wereld.

De gevolgen van huiselijk geweld en kindermishandeling kunnen een leven lang zijn. Als school kunnen we te maken krijgen met leerlingen die het slachtoffer zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling. Het doel van de Meldcode van de Koningin Wilhelminaschool is om zo veel mogelijk kinderen in huiselijk geweld en kindermishandeling situaties op te sporen en naar passende hulp toe te leiden.

Vanaf 1 juli 2013 is het voor elke organisatie die werkt met ouders en kinderen, een wettelijke verplichting om bij zorg de *Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling* toe te passen. Met het scheppen van een wettelijk kader is het voor alle sectoren die werken met ouders en kinderen duidelijk dat zij een aantal taken en verantwoordelijkheden hebben. Om de medewerkers bij te staan, is de aandachtsfunctionaris de contactpersoon binnen de organisatie.

Vanaf januari 2019 moeten organisaties met de verbeterde Meldcode en het afwegingskader werken. De verbeterde Meldcode is tot stand gekomen om situaties van onveiligheid beter en eerder in beeld te krijgen.

De deskundigheid van de aandachtsfunctionaris (Marian Patee en Renee Sterrenburg) richt zich specifiek op het adviseren en begeleiden van collega's bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling.

2. De Meldcode

De meldcode is een stappenplan van vijf stappen. Dit stappenplan leidt de beroepskracht stap voor stap door het proces vanaf het moment dat hij/zij signaleert tot aan het moment dat hij/zij eventueel een beslissing neemt over het doen van een melding. De stappen maken duidelijk wat er van hem/haar wordt verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en hoe hij/zij op een verantwoorde wijze komt over het doen van een melding.

De organisatie dient te beschikken over een deskundig persoon op het gebied van huiselijk geweld/kindermishandeling. De aandachtsfunctionaris ondersteunt de beroepskracht bij het nemen van de stappen van de meldcode.

De Meldcode is gebaseerd op drie pijlers: *Meldnormen*, *Situaties van Onveiligheid* en de *Afwegingsvragen*.

- **Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?**

Beroepskrachten moeten een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

1. In **alle** gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid en disclosure.
2. In alle **andere** gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
3. Wanneer een beroepskracht die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Situaties van onveiligheid

In het afwegingskader zijn er situaties vastgelegd waarin de beroepskracht *altijd* moet melden bij Veilig Thuis. Dit zijn situaties waarbij er sprake is van:

- Acute onveiligheid
- Structurele onveiligheid
- Disclosure (d.w.z. kind/volwassene geeft zelf aan slachtoffer te zijn van mishandeling /verwaarlozing)

➤ Acute onveiligheid

Een zorgvrager die in direct fysiek gevaar is, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig. Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook om het onnodig toedienen of juist nalaten van toedienen van medicijnen.

➤ Structurele onveiligheid

Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of geweld. Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (daderschap en slachtofferschap) in de toekomst.

➤ Disclosure

Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen bij huiselijk geweld of kindermishandeling of zich uiten bij een beroepskracht zonder hulp te vragen. Deze slachtoffers dienen ook bij Veilig Thuis gemeld te worden. Dit noemen we *disclosure* oftewel: onthulling. Wanneer een kind of volwassene uit zichzelf praat over mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. De drie meldnormen zijn te vertalen in vijf afwegingsvragen die u in stap 4 stelt.

Voorbeelden van acute, structurele onveiligheid en disclosure voor deze beroepspraktijk zijn te vinden in de bijlage(n).

- **Afwegingsvragen**

Het *afwegingskader* (toe te passen in stap 4), bevat de vijf *afwegingsvragen* waarmee beroepskrachten bij de twee beslissingen, die in stap 5 van de meldcode moeten worden genomen, worden ondersteund

3.Het stappenplan

Wie: De leerkracht van school signaleert problemen omtrent huiselijk geweld en/ of kindermishandeling

Stap 1:
In kaart brengen van signalen
Kind check

De leerkracht: observeert brengt de signalen in kaart documenteert de signalen in Parnassys bespreekt de zorg met betrokkenen (o.a. ouders en het kind) bespreekt de zorg met de Coördinator leerlingenzorg. /aandachtsfunctionaris.

Bespreeken tijdens een leerlingen bespreking
Coördinator leerlingenzorg: Marian Paree. Aandachtsfunctionaris zijn Marian Paree en Renee Sterrenburg
Collegiale consultaties bij: CJG, schoolarts of leerplichtambtenaar
Verwijsindex:

Stap 2:
Collegiale consultatie

Bij twijfel: Veilig Thuis (anoniem)
Bij twijfel: letseldeskundige

De aandachtsfunctionaris/ CLZ-er: doet collegiale consultatie heeft contact met Veilig Thuis (anoniem) geeft (indien van toepassing) signaal in verwijsindex documenteert in Parnassys

Stap 3:
Gesprek met cliënt/betrokkenen

De aandachtsfunctionaris samen met de leerkracht: heeft gesprek met de cliënt/betrokkenen (kindgesprek/ oudergesprek) documenteert in Parnassys

Stap 4:
Wegen van het geweld
Bij twijfel: altijd Veilig Thuis
Bespreeken met betrokkenen

De coördinator leerlingenzorg/ aandachtsfunctionaris: bespreekt dit met betrokkenen
organiseert hulp blijft kind, ouder, cliënt
volgen documenteert in Parnassys

Stap 5
Beslissen met veilig thuis

De coördinator leerlingenzorg/ aandachtsfunctionaris: bespreekt de melding met betrokkenen meldt bij Veilig Thuis documenteert in Parnassys

Afweging 1:
Is melden noodzakelijk?
Melden is noodzakelijk als er sprake is van acute of structurele onveiligheid

registreert het aantal meldingen bij Veilig Thuis

Afweging 2:
Is hulp (ook) mogelijk?

4.Omschrijving van de stappen

Stap 1

- In elke groepsmap is de handleiding "Signaallijsten huiselijk geweld en kindermishandeling (zie bijlage)" aanwezig.
- De leerkracht signaleert.
- De leerkracht brengt de signalen in kaart door waarneembare feiten te noteren in Parnassys.
- Hiervoor gebruikt de leerkracht de volgende observatie instrumenten: observatie in de groep, oudergesprekken, telefonisch contact, interactie ouder/kind en oudergesprekken
- De leerkracht neemt, zo nodig, contact op met de coördinator leerlingenzorg en/of aandachtsfunctionaris.
- Kindcheck. Zijn er meerdere kinderen binnen het gezin? Lopen ook deze kinderen gevaar? (Zie bijlage Kindcheck)

Stap 2

- De leerkracht bespreekt de signalen met de coördinator leerlingenzorg en de aandachtsfunctionaris.
- De aandachtsfunctionaris neemt, zo nodig, contact op met de leerplichtambtenaar, een medewerker van het CJG of schoolarts/schoolverpleegkundige.
 - Zo nodig neemt de aandachtsfunctionaris, anoniem, contact op met Veilig Thuis en vraagt om advies.
- aandachtsfunctionaris geeft, zo nodig, een signaal af in JeugdMatch om te kijken of er al meerdere instanties een signaal hebben afgegeven over het gezin/ kind.
- Alle gesprekken worden door de coördinator leerlingenzorg in samenwerking met de aandachtsfunctionaris gedocumenteerd in Parnassys.

Stap 3

- De aandachtsfunctionaris samen met de betrokken leerkracht en/of deskundige besluiten wie een gesprek met het kind gaat houden. Een informatief gesprek. (Zie "algemene tips" en "extra tips" voor het gesprek met kinderen.)
- Het gesprek met het kind wordt gehouden en gedocumenteerd en in Parnassys gehangen.
- Het gesprek met de ouders wordt gehouden en gedocumenteerd en in Parnassys gehangen.

Stap 4

- De leerkracht/ coördinator leerlingenzorg en de deskundige beoordelen de risicotaxatie. (zie bijlage 8)
- Bij twijfel kan Veilig Thuis worden geraadpleegd.
- Bij de beoordeling worden beide aandachtfunctionarissen betrokken. Zij zijn eindverantwoordelijke.
- De vijf afwegingsvragen worden doorgenomen (zie onder)
- Er wordt een beslissing genomen om wel/ niet te melden.
- Ouders worden geïnformeerd over de beslissing.

Vijf afwegingsvragen

	1	<i>Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?</i> Nee: Afsluiten en vastleggen in dossier. Ja: Ga verder met afweging 2.
Meldnorm 1	2	<i>Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de Meldcode in dat er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid?</i> Nee: Ga verder met afweging 3. Ja: Melden bij Veilig Thuis. De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.
	3	<i>Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.</i> Nee: Melden bij Veilig Thuis. Ja: Ga verder met afweging 4.
Meldnormen 2 en 3	4	<i>Aanvaarden de betrokkenen hulp om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.</i>

	<p>Nee: Melden bij Veilig Thuis.</p> <p>Ja: Hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.</p>
5	<p><i>Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen? Bij acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.</i></p> <p>Nee: (Opnieuw) melden bij Veilig Thuis.</p> <p>Ja: Hulp opstarten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.</p>

Stap 5

1: Is melden noodzakelijk?

- De melder neemt bij een melding samen met Veilig Thuis de laatste drie vragen van het afwegingskader door
- Aan de ouders wordt meegedeeld dat er een melding zal worden gedaan bij Veilig Thuis. Dit gesprek wordt gedocumenteerd en in Parnassys vastgelegd.

2: Is hulp inzetten/organiseren (ook) mogelijk?

- Ouders geven aan dat zij hulp van deskundigen willen aanvaarden. De hulp wordt via een medewerker CJG georganiseerd.
- De coördinator leerlingenzorg /aandachtsfunctionaris houdt contact over de hulp aan het gezin.
 - De leerkracht houdt de signalen bij in Parnassys. Bij melding • Aan de ouders wordt meegedeeld dat er een melding zal worden gedaan bij Veilig Thuis. Dit gesprek wordt gedocumenteerd en in Parnassys vastgelegd.

5. verantwoordelijkheden

Vertrouwelijke informatie

Vertrouwelijke informatie wordt alleen doorgegeven/besproken met andere organisaties als ouders hiervan op de hoogte zijn gebracht en hun toestemming hebben verleend om de gegevens uit te wisselen. Hierop zijn bepaalde uitzonderingen van toepassing. (Zie verder een gerelateerd geweld/ meisjesbesnijdenis.) Ook bij acuut gevaar voor cliënt (kind) of medewerker van de organisatie, mag contact worden opgenomen met Veilig Thuis voor advies.

Documenteren

Zie stap 1 t/m 5. In ons registratiesysteem Parnassys is het mogelijk om een leeg format aan te klikken waarin stappen uit de meldcode zijn opgenomen. Deze optie kan worden aangeklikt en ingevuld voor het betreffende kind. In de registratie zullen feitelijke gegevens worden opgenomen. Deze gegevens zijn alleen in te kijken voor degene die betrokken zijn bij het kind.

Instructie gebruik Kindcheck

De Kindcheck is onderdeel van de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Doel van de Kindcheck is om meer kinderen in beeld te brengen die ernstig risico lopen mishandeld of verwaarloosd te worden door de situatie waarin hun ouder(s) verkeert of verkeren. De Kindcheck vindt plaats in **stap 1 van de Meldcode**.

De Kindcheck geldt voor alle beroepskrachten die onder de Wet verplichte Meldcode vallen. De Kindcheck is gericht op beroepskrachten die contacten hebben met volwassen cliënten en niet met hun (klein-)kinderen, en daarom ook niet beschikken over kindsignalen.

De Kindcheck is in alle gevallen aan de orde waarin de beroepskracht zich, vanwege de ernstige situatie van zijn volwassen cliënt, zorgen maakt over mogelijk aanwezige minderjarige kinderen. De Kindcheck geldt als een beroepskracht meent dat er, vanwege de toestand van zijn volwassen cliënt, risico's zijn op ernstige schade voor kinderen of een bedreiging van de veiligheid van kinderen die afhankelijk zijn van de zorg van cliënt. Zo geldt de Kindcheck bijvoorbeeld in geval van een ernstige (chronische) depressie,

zware verslaving, (dreigende) huisuitzetting, geweld tussen huisgenoten, suïcidepoging.

NB:

- Ook het contact met een adolescent waarbij de beroepskracht zich zorgen maakt over eventueel aanwezige broertjes en zusjes in het gezin kan aanleiding zijn voor het uitvoeren van de Kindcheck;
- De Kindcheck geldt ook voor zwangere vrouwen.

Heeft u twijfels over de veiligheid van de kinderen? Dan doorloopt u de stappen van de Meldcode. U legt eerst vast door welke signalen bij de ouder u twijfelt over de veiligheid van de kinderen. Daarna volgt u de verdere stappen van de Meldcode die ervoor zorgen dat er ook verder onderzoek plaatsvindt en dat er, zo nodig, passende hulp komt. (zie bijlage 9)

Deskundigheid eer gerelateerd geweld/meisjesbesnijdenis

Er gelden specifieke aandachtspunten als er sprake is van (een vermoeden van) eer gerelateerd geweld. Zo dient men in deze zaken altijd een deskundige te raadplegen, omdat het collectieve karakter van deze vorm van geweld specifieke expertise vraagt. U kunt een op het gebied van eer gerelateerd geweld deskundige raadplegen of Veilig Thuis.

Bij acute bedreiging van de veiligheid worden de stappen versneld, zo nodig binnen een uur. Denk hierbij aan (vermoedens van) een gedwongen huwelijk, achterlating, eerwraak die op (zeer) korte termijn dreigen plaats te vinden. Niet ingrijpen kan leiden tot moeilijk of niet omkeerbare situaties. Neem in dergelijke gevallen direct contact op met een veilig thuis om passende adviezen te vragen. Bij nood kan 112 gebeld worden.

Informatie over meldrecht in relatie tot beroepsgeheim

Het beroepsgeheim of de zwijgplicht is een belangrijke voorwaarde voor effectieve hulpverlening. De vertrouwensrelatie met een cliënt of patiënt is van wezenlijk belang. Toch kunnen er situaties zijn waarin de problematiek zo ernstig is dat het doorbreken van het beroepsgeheim noodzakelijk is.

Meldrecht

De regels voor het verbreken van het beroepsgeheim gelden voor alle situaties waarin een cliënt zich in een ernstige situatie bevindt. Bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld is dit in een meldrecht vastgelegd in de Wet maatschappelijke ondersteuning (art. 5.2.6 WMO). Dit biedt iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een

andere zwijgplicht het recht om een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld bij Veilig Thuis te melden. Ook als zijn cliënt, patiënt of leerling daar geen toestemming voor geeft. Daarnaast biedt het meldrecht beroepskrachten de mogelijkheid om informatie over een cliënt, patiënt of leerling te verstrekken als Veilig Thuis daarbij in een onderzoek naar vraagt.

NB: Het wettelijk meldrecht geldt ook als er alleen meerderjarigen bij het huiselijk geweld zijn betrokken.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zo nodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis. Verder is het van belang dat de aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen aantoonbaar is, en dat er een zorgvuldige en concrete afweging van belangen is geweest. Alle stappen van de meldcode zijn zorgvuldig doorlopen, en de gesprekken met de betrokkene(n) zijn gevoerd.

Verwijsindex risicojongeren

Wij gebruiken hiervoor JeugdMatch

JeugdMatch is een computersysteem waarin professionals kunnen signaleren dat zij betrokken zijn bij een kind/jongere van 0 tot 23 jaar. Op deze manier kunnen professionals met elkaar afstemmen om de best mogelijke begeleiding te bieden

In JeugdMatch staat geen inhoud, geen dossier. Een professional signaleert dat hij of zij betrokken is, niet waarom! Met JeugdMatch wordt alleen maar bijgehouden of er meerdere professionals op hetzelfde moment bij hetzelfde kind, dezelfde jongere of binnen hetzelfde gezin betrokken zijn.

Via JeugdMatch werken organisaties, die met jongeren/kinderen werken, nauw samen. Met elkaar vormen ze een sluitend netwerk om de kinderen/jongeren die risico's lopen of problemen hebben te signaleren en te begeleiden. Voor iedereen die met jeugd te maken heeft is JeugdMatch belangrijk gereedschap.

JeugdMatch richt zich op alle instellingen, organisaties en gemeentelijke diensten die de betreffende kinderen/jongeren en eventueel hun gezinnen via een op maat gesneden traject ondersteuning te bieden en begeleiden. Door vroegtijdig te signaleren en begeleiding te bieden kan erger worden voorkomen.

6. Participatie van kinderen

Voor kinderen die mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt worden, is het essentieel dat zij gezien en gehoord worden door volwassenen in hun omgeving die (professioneel) betrokken zijn en die zij vertrouwen.

Wij zullen bij elke stap in de meldcode steeds oog voor het kind hebben. Dat houdt in dat er gevraagd wordt naar de mening van het kind:

- Over bestaande zorgen over de thuissituatie en de beleving van het kind;
- Over door het kind geopperde oplossingen;
- Over voorgenomen beslissingen van professionals, tenminste over het besluit in de stap 5 om een melding te doen, hulp te verlenen of te organiseren of af te sluiten.

Tijdens alle overleggen neemt de aandachtfunctionaris de mening van het kind (tijdens kindgesprekken besproken, zie stappen) mee:

- De mening van het kind wordt meegewogen in de besluitvorming
- Het kind informatie krijgt over het uiteindelijke besluit en dat zijn of haar visie daarop gevraagd wordt
- Het kind informatie krijgt over hoe zijn/haar visie is meegewogen in de besluitvorming
- Het kind bezwaar kan maken
- Bezwaar van het kind tegen de voorgenomen beslissing wordt meegewogen

Wij proberen zo eerlijk en helder mogelijk te zijn naar een kind toe. Om kinderen te helpen omgaan met gevoelens van stress, is het belangrijk dat professionals hun handelen richten op de volgende drie pijlers:

1. Bieden van veiligheid: door voorspelbaar te zijn, structuur te bieden en duidelijkheid te geven, bieden professionals een omgeving (fysieke veiligheid) en sfeer (psychische veiligheid) waarin kinderen zich kunnen ontspannen
2. Stimuleren van relaties: omvat zowel een positieve relatie met volwassenen als met leeftijdsgenoten, zodat een kind anderen (weer) leert vertrouwen, zich gezien voelt en zich onderdeel kan voelen van een groep
3. Hanteren van emoties en gedrag: door kinderen te leren hun emoties en gedrag beter te begrijpen, impulsen te beheersen en zich op een gepastere manier te uiten.

Vertrouwen is misschien wel het allerbelangrijkste voor een kind: door een vraag, een klein gebaar, een schouderklopje, een hand, een lach of een knipoog kan je laten zien dat je hem of haar ziet en begrijpt.

Informatie over het proces

Tijdens een kindgesprek wordt aan het kind uitgelegd:

- Wat er gebeurt
- Waarom dit gebeurt
- Wat de zorgen zijn
- Welke besluiten er genomen zijn, door wie en wanneer
- Mogelijkheden voor het kind voor participatie, meedenken, mening geven.
- Recht op klacht of verzet.

Informatie over veilig opgroeien

Tijdens de KIVA-lessen in de klas komt aan de orde wat veilig opgroeien is.

Tijdens het kind gesprek wordt de volgende vraag gesteld:

Wat is een normale omgang tussen ouder en kind?

Ook wordt besproken dat een kind nooit schuld heeft aan datgene dat er thuis gebeurt.

Recht op eigen mening

Het kind wordt geïnformeerd over het recht om betrokken te worden, het recht op een eigen mening te geven en de mogelijkheden daarvan.

Vragen en luisteren naar de visie van het kind

Tijdens het kindergesprek wordt geluisterd naar de visie van het kind.

Denk hierbij aan:

- De mening van het kind over bestaande zorgen.
- De door het kind geopperde oplossingen.
- De mening over voorgestelde beslissingen.

Steun

De leerkracht zal in het hele proces het kind waar nodig ondersteunen. De vertrouwensband met de leerkracht proberen wij te allen tijde te waarborgen. Dit houdt in dat gesprekken die een kind in een lastige positie kunnen brengen niet door de leerkracht worden gedaan.

Tips voor gesprek

Beroepshouding

Professionals die werken met kinderen betrekken kinderen vanuit de grondhouding dat zij van kinderen willen weten hoe het met hen gaat. Hun houding is oprecht en geïnteresseerd: zij luisteren naar het kind en nemen het kind serieus. De elementen die kinderen aangeven belangrijk te vinden in de communicatie met professionals zijn dat zij oprechte interesse in hen tonen, dat professionals naar hen luisteren en dat zij hun mening in elk geval in overweging nemen .

Volgens kinderen dragen de volgende aspecten bij aan het gevoel serieus genomen te worden:

- 1) echte interesse van de professional;
- 2) geloofd worden door de professional;
- 3) uitleg waarom het proces niet volgens de wensen van het kind gaat;
- 4) in contact blijven ook wanneer er geen probleem is;
- 5) geconsulteerd worden voordat er beslissingen genomen worden en er onderhandeld wordt wat deze beslissingen moeten zijn.

Aanvullend:

- Kinderen scannen je in een paar tellen. En een eerste indruk kan maar 1 keer gemaakt worden. Als jij slecht in je vel zit door iets anders, vertel dat dan open en eerlijk. Het kind kan dat dan scheiden van de "scan" die hij/zij gemaakt heeft.
- Het is belangrijk voor het kind het gevoel te krijgen dat JIJ (het kind) de krent in de pap bent. Het kind voelt zich speciaal en het helpt om het vertrouwen van een kind te winnen.
- Zeg bijvoorbeeld: "wauw, ik ben onder de indruk van hoe jij jouw verhaal vertelt/probeert te vertellen. Dit helpt mij enorm om jou (en jouw ouders) te kunnen helpen!".

Mishandelde kinderen geven aan dat een uitnodigende en aandachtige houding cruciaal is: kinderen praten vaak niet uit zichzelf over wat hen overkomt.

Oprechte interesse blijkt bijvoorbeeld ook wanneer professionals later nog eens vragen hoe het met het kind gaat, ook wanneer het kind is doorverwezen.

- Als ik naar jou kijk heb ik de indruk dat je veel stress voelt, klopt dat? Wat maakt je gestrest?'
- 'Hoe was je dag vandaag?'

- 'Je vertelde dat het beter gaat thuis/je je beter voelt. Ik ben blij voor je!'
- 'Ik weet/zie dat jij in een moeilijke situatie zit, dat vind ik erg jammer voor je'
- Compliment geven over een tekening/een nieuwe broek/een talent/iets anders

Overigens vinden kinderen een 'formeel gesprek' niet altijd prettig. Vaak is het fijner om meer informeel te praten, bijvoorbeeld tijdens een wandeling of een autorit, of drukken kinderen zich makkelijker uit door te tekenen of met behulp van spel. Dat geldt zeker voor jongere kinderen of kinderen die de Nederlandse taal niet goed spreken of kinderen met beperkingen. Vanzelfsprekend hangt de vorm ook af van de mogelijkheden die professionals hebben om omstandigheden te creëren. Als professional is het in ieder geval belangrijk open te staan voor de wensen van het kind hierin en hierin flexibel te zijn om zo aan te kunnen sluiten bij de wensen en mogelijkheden van het kind.

Algemene tips voor een gesprek met kinderen

- Ga apart met het kind in gesprek. Je kunt al vanaf heel jonge leeftijd met een mishandeld of verwaarloosd kind over zijn of haar problemen praten.
- Schend het vertrouwen van een kind niet. Doe niks zonder het kind te laten weten wat je gaat doen. Neem besluiten mét het kind, informeer het kind, betrek het kind.
- Praat met een kind in een ruimte waar jullie niet steeds gestoord kunnen worden of waar iedereen naar binnen kan kijken. Probeer schuin naast het kind te zitten, zodat het kind je niet steeds aan hoeft te kijken. Het is vreselijk spannend iets naars te vertellen aan iemand die je niet (zo goed) kent en dan ook nog diegene aan te moeten kijken.
- Of ga samen iets doen: een spelletje, een tekening maken. Ook dat maakt het gesprek minder spannend.
- Blijf als professional jezelf, een mens: word geen wandelend protocol of een professional op de automatische piloot. Behandel een kind nooit als 'casus', als 'zaak' of als 'cliënt/patiënt'. Kinderen voelen feilloos aan of zij te maken hebben met een volwassene die er écht voor hen wil zijn of niet.
- Wees eerlijk en oprecht, geef aan als je iets niet weet of je verlegen met de situatie voelt.
- Vind het gesprek met dit kind de moeite waard!
- Geef het kind een eerlijke kans om zijn verhaal te doen, laat je (dis)loyaliteitsgevoelens over de ouders achterwege. Het kind mag ouders diskwalificeren, jij niet. Maak hierin verschil tussen persoon en gedrag.

- Wees open en ontspannen in je houding, stel niet te veel vragen achter elkaar, geef het kind de kans te bedenken hoe en wat hij wil vertellen.
- Stel open vragen, of reageer met "wat gebeurde er toen, of wat dacht je toen, wat vond je ervan". Probeer gevoelsvragen te vermijden. Het kan voor een kind dan heel dichtbij komen. Daarnaast weten kinderen heel vaak niet hoe zij zich voelden op zo'n moment, ze proberen juist vaak niets te voelen.
- Geef bij start van het gesprek aan dat je allerlei vragen zult stellen, maar dat jij het antwoord niet weet. Als het kind iets niet weet, dan mag het dat zeggen. Je wilt ook dat het kind je verbetert als je iets verkeerd zegt en dat hij of zij het zegt als ze iets niet snappen van wat je zegt.

Bijlage 1: Definities en voorbeelden acute, structurele onveiligheid en disclosure

In samenspraak met Veilig Thuis zijn standaard definities en voorbeelden opgesteld. Deze voorbeelden zijn gericht op de praktijk van het onderwijs.

Acute onveiligheid

Definitie	Een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig.
Toelichting	Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat een beroepskracht allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) maar bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige zorg.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none">-Door geweld toegebrachte verwonding die medische behandeling behoeft.-(Ernstig) letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe.-Poging tot verwurging.-Wapengebruik.-Geweld tijdens de zwangerschap.-(Vermoeden van) seksueel misbruik of seksueel geweld of seksuele exploitatie van kinderen jonger dan 18 jaar.-Acute bedreiging om zichzelf of een naaste (waaronder (ex)-partner, kinderen of familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (familiedrama, eerwraak, vrouwelijke genitale verminking).-Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt van -9 maanden tot + 100 jaar, waaronder het onthouden van voedsel.-Als een ouder/verzorger (medische) klachten/aandoeningen bij een kind verzint/aandikt, (medische) onderzoeksgegevens betreffende bij het kind bestaande klachten en afwijkingen vervalst of in het kader van een onderzoek selectief

verstrek of (medische) klachten en afwijkingen bij het kind daadwerkelijk veroorzaakt.

-Vrijheidsbeperkende maatregel voor pleger loopt af zonder dat er afdoende veiligheidsmaatregelen genomen zijn.

-Acuut onveilige situatie bestaat of zorg dreigt weg te vallen vanwege suïcidepoging, automutilatie, acuut psychiatrisch beeld, intoxicatie door alcohol of drugs.

-Noodgedwongen vlucht van huis door (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

-Een minderjarig kind dat alleen gelaten wordt in huis zonder toezicht en verzorging van een volwassene.

-Minderjarigen die opgesloten worden in huis en onthouden worden van eten en drinken.

-Minderjarigen die met een alleenstaande ouder leven, waarbij deze ouder een acute psychose krijgt.

Structurele onveiligheid

Definitie	Er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of van geweld.
Toelichting	Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor voortduren van onveiligheid (daderschap en slachtofferschap) in de toekomst. In de afweging of sprake is van structurele onveiligheid is ten minste over de volgende factoren informatie nodig: herhaling van geweld /onveiligheid, oudersignalen en eventuele kindsignalen/signalen van slachtoffers.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none">-Minderjarigen die opgroeien bij ouders met zodanig ernstige problematiek ten gevolge van verstandelijke beperking, middelenverslaving, psychische problematiek dat de fysieke en emotionele veiligheid van het kind bij herhaling en/of voortdurend wordt bedreigd en de ontwikkelmogelijkheden van deze minderjarigen structureel ingeperkt worden.-Ernstige verwaarlozing die voor jonge opgroeiende kinderen blijvende schade kan veroorzaken.-Minderjarigen die een hoog schoolverzuim hebben.-Minderjarigen die stelselmatig getuige zijn van huiselijk geweld.-Minderjarigen die geregeld fysiek mishandeld worden.

-Psychische en/of fysieke mishandeling door escalerende vormen van langdurige stalking in partnerrelaties.

Disclosure

Definitie	Slachtoffers die uit zichzelf een beroepskracht om hulp vragen of zich uiten bij (mogelijk) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.
Toelichting	Wanneer een slachtoffer, kind of volwassene, uit zichzelf een beroepskracht om hulp vraagt bij mogelijk huiselijk geweld en/of kindermishandeling of zich hierover uit, zonder hulp te vragen, betekent dit veelal dat het (minderjarige) slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden. Het met onvoldoende voorbereiding met de ouders/pleger(s) bespreken van de (door het slachtoffer) geuite zorgen kan leiden tot (verergering van) situaties van acute of structurele onveiligheid. Dit geldt uitdrukkelijk ook voor specifieke vormen van huiselijk geweld zoals (ex-)partnerstalking, huwelijksdwang, eer gerelateerd geweld en ouderenmishandeling. Een professionele norm tot melden betekent in dit geval zorgvuldige afstemming over de vervolgacties tussen de beroepskracht, Veilig Thuis en het slachtoffer.

Bijlage 2: Signalenlijsten

Signalenlijst kindermishandeling (4-12 jaar)

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enz.)

Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen!

Signalenlijst 4-12 jaar

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische-, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling
- regressief gedrag
- niet zindelijk

relationele problemen t.o.v. de ouders

- totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- sterk afhankelijk gedrag t.o.v. de ouders
- onverschilligheid t.o.v. de ouders
- kind is bang voor ouder
- kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

relationele problemen t.o.v. andere volwassenen

- bevriezing bij lichamelijk contact
- allemansvriend
- lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact waakzaam, wantrouwend

relationele problemen t.o.v. andere kinderen

- speelt niet met andere kinderen
- is niet geliefd bij andere kinderen
- wantrouwend
- terugtrekken in eigen fantasiewereld

gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering
- labiel, nerveus , gespannen
- depressief
- angstig
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- agressief
- hyperactief
- destructief
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- vermoeidheid, lusteloosheid
- niet huilen, niet lachen
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- schuld- en schaamtegevoelens
- zelf verwondend gedrag
- eetproblemen
- anorexia/boulimia
- slaapstoornissen
- bedplassen/broekpoepen

2. Signalen die specifiek zijn voor de schoolsituatie

plotselinge achteruitgang in schoolprestaties

- leerproblemen
- vaak absent
- geheugen-en/of concentratieproblemen
- faalangst
- niet willen uitkleden voor de gymles
- altijd heel vroeg op school zijn
- na schooltijd bij school blijven hangen
- stipt op tijd thuis moeten zijn
- buiten school geen contact mogen hebben met andere kinderen

3. Medische signalen

lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- blauwe plekken
- krab-bijt-of brandwonden
- botbreuken
- littekens

verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- slechte hygiëne
- onvoldoende kleding
- onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg, veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- herhaalde ziekenhuisopnamen
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- traag herstel voor onvoldoende zorg

overige medische signalen

- ondervoeding
- achterblijven in lengtegroei
- psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn)

4. Kenmerken ouders/gezin

Ouder-kind relatiestoornis

- ouder troost kind niet bij huilen
- ouder klaagt overmatig over het kind
- ouder heeft irreële verwachtingen t.a.v. het kind
- ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- geweld in eigen verleden
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- onzeker, nerveus, gespannen
- onderkoeld brengen van eigen emoties
- negatief zelfbeeld
- steeds naar andere artsen, ziekenhuizen gaan (shopping)
- afspraken niet nakomen
- kind opeens van school halen
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- ouder met psychiatrische problemen
- verslaafde ouder

gezinskenmerken

- multi-probleemgezin
- ouder die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaal -economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie
- veel ziekte in gezin
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

5. Specifieke signalen bij seksueel misbruik

lichamelijke kenmerken

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina en/of anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen en/of zitten
- seksueel overdraagbare ziekten

relationele problemen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van het kind (parentificatie)

gedragsproblemen

- afwijkend seksueel gedrag
- excessief en/of dwangmatig masturberen
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- seksueel agressief en dwingend gedrag t.o.v. andere kinderen
- niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- niet leeftijdsadequaat kennis van seksualiteit
- angst voor zwangerschap
- angst om zich uit te kleden
- angst om op de rug te liggen
- negatief zelfbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam op slot)
- geen plezier in bewegingsspel

6. Signalen die specifiek zijn voor het syndroom van Münchhausen by Proxy (MBPS)

onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld

- medische gegevens over eerdere behandelingen is moeilijk te verkrijgen
- symptomen verdwijnen wanneer verzorger en kind worden gescheiden
- een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- de moeder niet terugschrikt voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en daar zelfs op aan dringt
- voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- de volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- de moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden
- vaak van arts wisselen

Bijlage 3:Format signalen omschrijven

Signalenlijst kindermishandeling

Opdracht: Schrijf de signalen/zorg van kind, ouder en omgeving in het betreffende vak. Zorg dat je totaal minimaal 6 signalen opgeschreven hebt.

Naam;

Groep:

Schooljaar:

Kind:
Ouder/Gezin:

Omgeving:

Bijlage 4: Verhelderingsvragen bij zorg

Verhelderingvragen bij zorg

Beschrijf één signaal zo concreet mogelijk in één of een paar kortere zinnen:

Beantwoord eerst deze vragen:

1. Sinds wanneer doet zich dit voor?
Weken, maanden
2. Hoe vaak doet het zich voor?
Per week, dag, maand
3. Nemen de signalen toe in intensiteit of aantal?
Hoe is dit te zien, waaraan, wie
4. In welke situatie(s), op welke momenten?
Met wie, wat en hoe
5. Is er een aanleiding voor dit gedrag (situatie) aan te wijzen?
6. Wat is het gevolg van het gedrag (situatie)
voor het kind, de ouder(e), betrokkenen, omgeving?
7. Wordt de zorg door betrokkenen gedeeld
Welke zorg, door wie

8. Door wie wordt wat aangegeven?

Bijv. moeder geeft bij de leerkracht aan dat:.....

9. Welke acties zijn al ondernomen.

Door wie, wat en hoe en resultaat

Bijlage 5: Tips voor gesprekken met een kind

Specifieke aandachtspunten in gesprekken met kinderen

De algemene houding en uitgangspunten gelden natuurlijk ook voor gesprekken met kinderen, en wellicht zelfs in sterkere mate. Daarnaast geldt:

Stem af op de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind wat betreft woordgebruik, manier van vragen, gebruik ondersteunende materialen (tekenen bijvoorbeeld), lengte van het gesprek e.d. Binnen de juiste randvoorwaarden kunnen kinderen volwaardige gesprekspartners zijn.

Wees transparant en betrouwbaar: zeg wat je doet en doe wat je zegt.

Toon je betrokkenheid en belangstelling. (partnerschap!)

Wees je bewust van de loyaliteit van een kind voor zijn/haar ouders. Zeg geen negatieve dingen over ze en benoem dat je zowel het kind als de ouders wilt helpen.

Vraag ook naar de leuke dingen thuis. Juist vanwege die loyaliteit is het van groot belang dat je niet alleen focust op de nare dingen. In het gesprek heen en weer gaan tussen leuke en moeilijke dingen werkt meestal goed.

Vertel een kind wat je al weet. Dat maakt het gemakkelijker om te praten.

'Papa en mama hebben me al verteld dat ze vaak ruzie maken thuis, ook als jij erbij bent. Vertel eens, hoe gaat dat dan? Wat doen papa en mama dan? En wat doe jij als zij ruzie maken?' etc.

Respecteer de gevoelens van het kind. Het is oké dat je verdrietig, bang of boos bent, of dat je je schaamt of schuldig voelt. Bagatelliseren van gevoelens ('Zo erg is het toch niet...') of geruststellen waar dat niet realistisch is, is niet verstandig.

Respecteer zelfbeschikking en 'nee', bijvoorbeeld als een kind niet verder wil praten of geen details wil vertellen. Praten over moeilijke dingen thuis valt niet mee.

Laat merken dat je het kind gelooft

Laat merken dat je gelooft wat een kind vertelt. Het is voor een kind belangrijk dat het je kan vertrouwen en dat het zijn verhaal kwijt kan. Als professional moet je wel beseffen dat 'de waarheid' soms anders kan zijn dan een kind vertelt. Bijvoorbeeld omdat het te moeilijk is om het echte verhaal te vertellen. Een meisje zegt bijvoorbeeld dat een man aan haar zit, terwijl het haar vader is. Maar die waarheid is te pijnlijk voor haar.

Kinderen kunnen dingen die ze gezien of gehoord hebben ook op een eigen manier interpreteren.

Vraag feitelijk naar wat er gebeurd is

De neiging kan bestaan om als volwassene snel op gevoelsniveau te reageren. 'Goh, wat rot voor je. 'Wat erg...' 'Hoe vind je dat?' 'Hoe was dat voor jou toen...?' Meestal zijn dit niet de vragen die het meeste informatie opleveren. Ze kunnen kinderen in een loyaliteitsconflict brengen, waardoor het juist moeilijker wordt om te vertellen. Of je raakt aan hun verdriet, waardoor het ook moeilijker wordt. Uit gesprekken met slachtoffers weten we dat een feitelijke benadering meestal beter werkt:

'Wat gebeurde er precies die laatste keer?', 'Wat deed jouw vader toen?', 'En je moeder?', 'Waar was jij toen je ouders ruzie kregen?', 'Wat deed jij toen?', 'Waar heeft je vader je geslagen?', 'Wat gebeurde er toen de politie kwam?' etc.

Vraag naar wat zou moeten veranderen

Vraag naar wat er zou moeten veranderen, om het thuis beter te maken.

Soms hebben kinderen heel goede ideeën en oplossingen. Maar we mogen ze niet verantwoordelijk maken voor de uitvoering ervan.

Een voorbeeld: Een meisje wilde niet meer naar haar vader toe in het kader van de omgangsregeling. Moeder dacht dat het daar niet veilig voor haar was en wilde haar dochter al thuis houden en de omgangsregeling gaan aanvechten. Bij goed doorvragen: 'Wat zou er voor jou moeten veranderen zodat je wel weer naar je vader wil?' bleek dat het meisje graag haar liefste knuffel mee wilde nemen naar papa. Zonder knuffel wilde ze niet. Maar haar ouders hadden afgesproken dat er geen spullen, dus ook geen knuffels, meegaan naar de omgangsregeling, juist om ruzie en problemen te voorkomen. Het meisje geeft hier de oplossing aan, maar het is aan haar ouders om samen af te spreken dat de knuffel natuurlijk mee mag.

Een kind ontschuldigen

Kinderen denken vaak dat mishandeling hun schuld is en ouders bevestigen dat (soms ongewild) vaak: 'Rotjoch dat je bent. Je kunt ook niets goed doen!' Kinderen kunnen denken dat het misschien over gaat als ze nog beter hun best doen. Hun loyaliteit naar hun ouders toe zorgt ervoor dat ze niet snel denken dat het oneerlijk of onterecht is wat hun ouders doen. Van belang is dat een kind hoort dat mishandeling nooit hun schuld is, ook niet als ze stout zijn of iets stoms doen.

'Ik praat wel vaker met kinderen over dit soort dingen. Veel kinderen denken dat het hun schuld is dat ze geslagen worden. Dat snap ik heel goed. Maar het is belangrijk dat je weet dat het niet jouw schuld is. Ouders mogen je niet slaan.'

Beloof geen geheimhouding

Je kan niet helpen als je niets mag doen. Het is de verantwoordelijkheid van volwassenen om een kind te helpen en te zorgen dat mishandeling stopt.

Vertel wat je gaat doen en betrek het kind bij je vervolgstappen. Dan ben je transparant en betrouwbaar.

'Wat we samen hebben getekend en opgeschreven ga ik bespreken met papa en mama. Het is belangrijk dat zij weten wat jij leuk vindt thuis. En dat je heel veel van papa en mama houdt. Maar dat er ook dingen gebeuren waar je verdrietig van wordt. Als papa en mama het willen kunnen we samen een plan maken waardoor er geen verdrietige dingen meer gebeuren thuis. En jij bent heel belangrijk in dat plan, want het gaat om jou. Als ik met papa en mama gesproken heb, dan vertel ik je hoe het is gegaan en wat we verder gaan doen.'

bijlage 6: gegevens veilig thuis

Wat doet Veilig Thuis?

Veilig Thuis is er voor advies, voor het aannemen en beoordelen van meldingen, voor het zelf plegen van interventies, het doen van onderzoek en/of zorgen dat er hulpverlening wordt ingezet rond huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Veilig Thuis is er voor iedereen: voor kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen.

Veilig Thuis heeft een team van deskundige procesregisseurs, gedragswetenschappers en vertrouwensartsen.

Voor telefonisch advies, melding of zorgen delen bij:

Veilig Thuis Hollands Midden (Gouda)

Adres

Thorbeckelaan 5

2805 CA

088 - 308 3200 Locatie Gouda

Telefoon algemeen; 0800-2000

(gratis, 24 uur per dag, 7 dagen in de week bereikbaar)

Bel bij direct gevaar altijd 112!

Bijlage 7: aandachtspunten oudergesprek

Het kan heel lastig zijn om met ouders in gesprek te gaan wanneer je vermoedt dat hun kind mishandeld wordt. Toch zal een dergelijk gesprek nodig zijn voor een juiste beeldvorming. In zo'n gesprek kan bijvoorbeeld blijken dat er iets anders aan de hand is. Het kan ook net het duwtje zijn dat ouders nodig hebben om hulp te gaan zoeken. En in situaties waarin ouders terughoudend, defensief of agressief reageren, heb je een reden te meer om je ernstige zorgen te maken.

Daarnaast is het goed om jezelf de vraag te stellen: welke ouder vindt het nu vervelend dat iemand oog heeft voor zijn of haar kind? En houd rekening met het feit dat het kind ook door iemand anders dan de ouders mishandeld kan worden. Probeer in het gesprek met ouders de zorgen die je hebt te delen door naast de ouder te gaan staan in plaats tegenover de ouder.

Let in het gesprek met ouders op de volgende punten:

- Maak het doel van het gesprek duidelijk
- Gebruik bij voorkeur niet het woord kindermishandeling
- Vertel de ouders wat er feitelijk is opgevallen aan het kind
- Vraag of ouders de zorg herkennen
- Vraag hoe ouders het kind thuis beleven
- Respecteer de (ervarings-)deskundigheid van ouders m.b.t. hun kind
- Spreek de ouders aan op hun verantwoordelijkheid als opvoeder
- Nodig de ouders uit om te praten door open vragen te stellen (wie, wat, waar, hoe, wanneer..)
- Praat vanuit jezelf (ik zie dat..)
- Wees eerlijk en open, pas op voor vrijblijvendheid
- Vraag hoe ouders de geuite zorgen beleven
- Leg afspraken en besluiten na afloop van het gesprek kort en zakelijk vast en geef de ouders hier een kopie van
- Kies in het gesprek die invalshoek die aansluit bij de specifieke cultuur en gewoonten van een gezin

Wanneer je met ouders jouw zorg over hun kind wilt bespreken, kun je gebruik maken van "hulpzinnen".

Hieronder volgen enkele voorbeelden.

Inleidende zinnen:

- Ik wil met u praten over de verandering in het gedrag van uw kind
- Ik maak me zorgen over uw kind, omdat.....
- Er is een verandering ontstaan in de groep, sindsdien is uw kind.....

De werkelijke boodschap:

Vanuit het benoemen van feiten, kan die als volgt luiden:

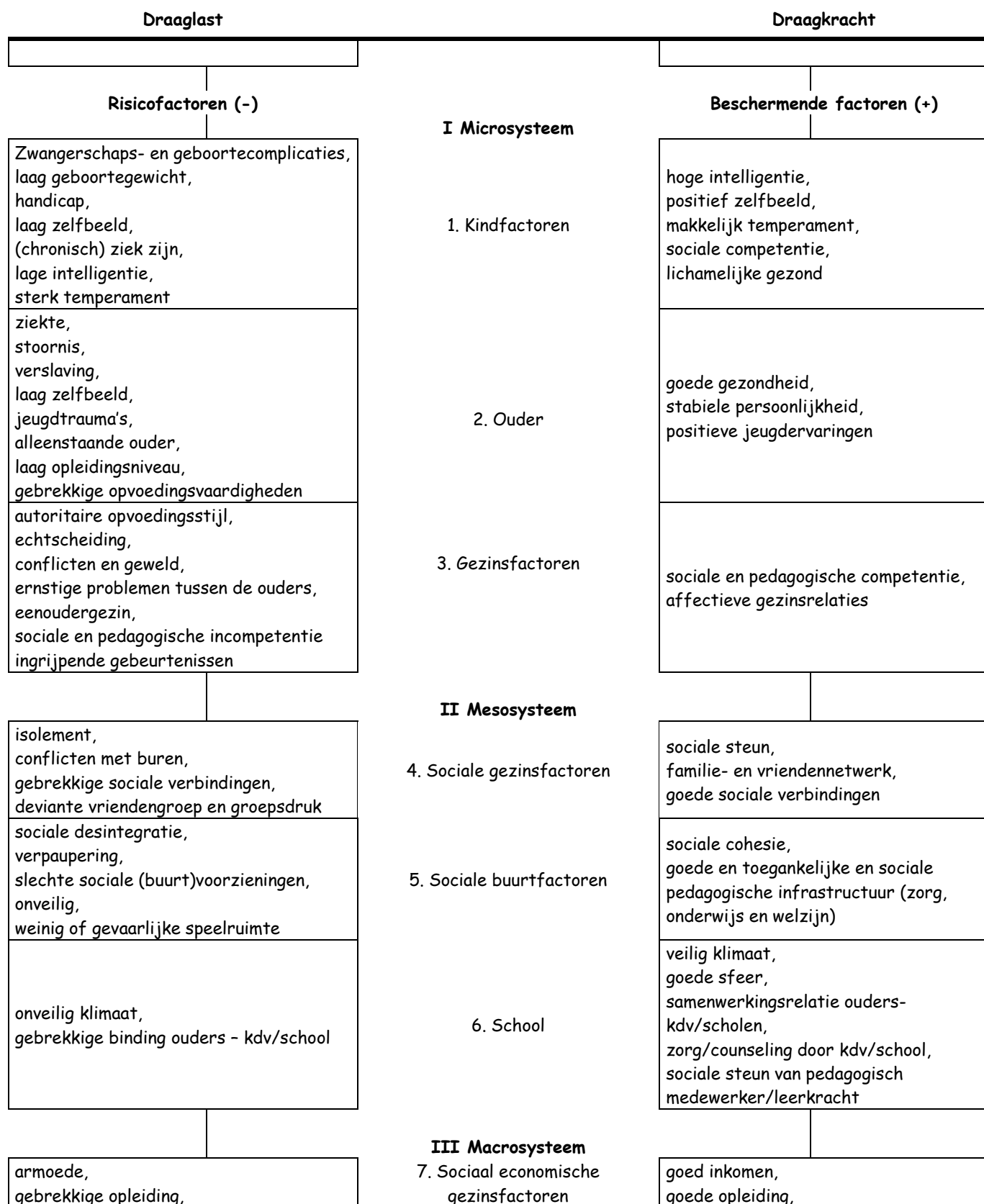
- Mij valt op.... , het lijkt of.....
- Ik merk, ik hoor, ik zie, ik denk.....,
- Uw kind is de laatste tijd wat stiller (onconcentreerder, rumoeriger, drukker, afweziger, verdrietiger, boos, geheimzinniger) en daar maak ik me zorgen over
- Uw kind heeft de laatste tijd wat moeite met andere kinderen, mij valt op...
- Uw kind is de laatste tijd zo afhankelijk en vraagt veel aandacht (heeft moeite met de regels). Hoe ervaart u dat zelf? ... Weet u misschien wat de oorzaak hiervan kan zijn?
- Hoe gaat het bij u thuis?
- Is er iets gaande in de omgeving van uw kind (vriendjes, op straat, familie)
- Het lijkt of uw kind gepest wordt (of uitgescholden/ bang/ straf krijgt/ klem zit/ gedwongen wordt/ niet gelukkig is) en daar last van heeft, wat merkt u daarvan?

Het vervolg:

Ik wil graag nog eens met u praten om te kijken of er verandering in het gedrag van uw kind heeft plaatsgevonden

Bijlage 8: risicotaxatie

Het Balansmodel kind en gezin



werkloos
culturele minderheidsgroep, afwijkende subculturele waarden en normen
economische crisis, werkloosheid, discriminatie

8. Culturele factoren

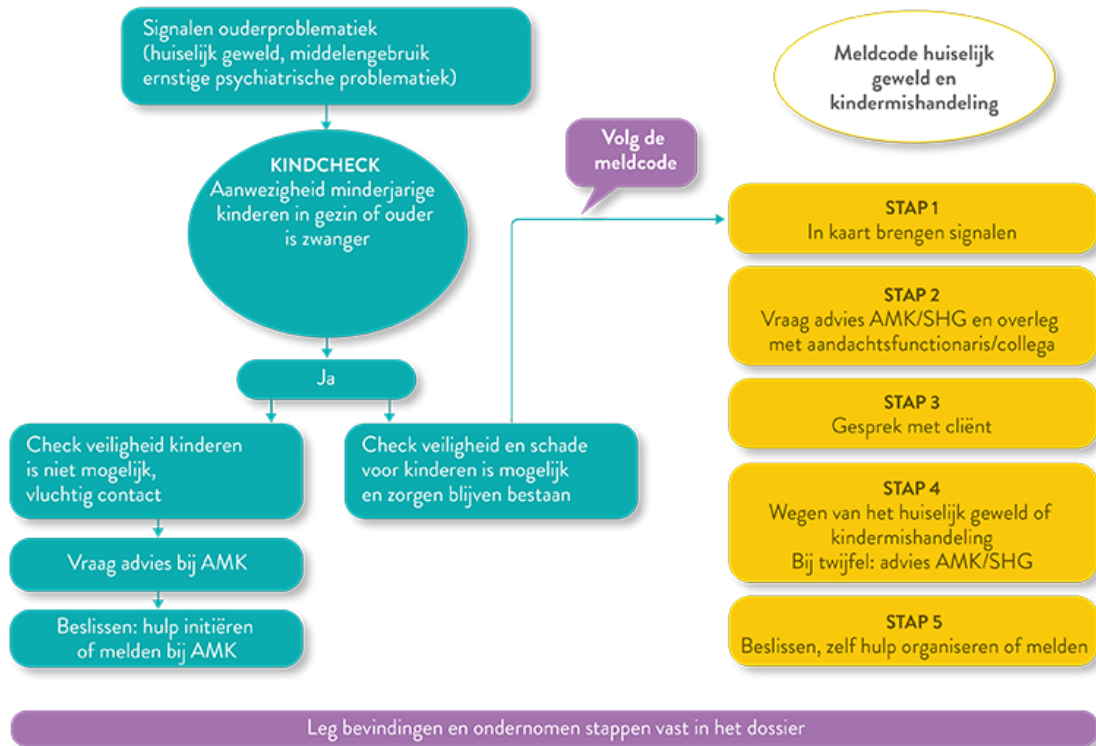
9. Maatschappelijke factoren

werk
waarden in overeenstemming met dominante cultuur
stabiel sociaal en politiek klimaat, open tolerante samenleving

Uit: Bakker, I., Bakker, C., Van Dijke, A. & Terpstra, L. (1998). O&O in perspectief (p. 21), Utrecht: NIZW

Bijlage 9: kindcheck.

De Kindcheck valt onder stap 1 van de Meldcode: het in kaart brengen van signalen. Je kunt de Kindcheck uitvoeren met de hulp van dit stappenplan.



In een gesprek met de ouder ga je na in hoeverre de kinderen waarvoor hij of zij zorgt, last hebben van de problemen. Het doel van dit gesprek is dat je beoordeelt of het nodig is om verdere stappen te (laten) ondernemen omdat de situatie van de ouder schadelijk is of kan zijn voor de kinderen. Kinderen hebben een veilige en stabiele omgeving nodig, waarin zij zich fysiek, sociaal

en emotioneel kunnen ontwikkelen. In het gesprek met de ouder ga je na in hoeverre jouw cliënt in staat is om de kinderen te verzorgen en te beschermen tegen gevaar. En of hij of zij dat samen met iemand doet.

Weggenomen of blijvende zorgen?

Het kan zijn dat je zorgen worden weggenomen door wat de cliënt daarover vertelt. Bijvoorbeeld omdat je cliënt vertelt dat er nog een andere ouder aanwezig is of dat de familie de kinderen opvangt. Het kan ook zijn dat je, door wat je ziet en hoort, nog steeds bezorgd bent over de situatie van de kinderen. Het gaat er dus niet om dat je moet inschatten hoe groot het risico is of hoe schadelijk de situatie is. In feite wil je alleen onderzoeken of je zorgen weggenomen kunnen worden. Als dat niet het geval is, moet je verder de stappen van de Meldcode volgen.

Bijlage 10: Beroepsgeheim en conflict van plichten

Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere beroepskracht die individuele cliënten hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij de cliënt hem daarvoor toestemming heeft gegeven. Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken. De zwijgplicht geldt bijvoorbeeld voor maatschappelijk werkers, intern begeleiders, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners, medewerkers in de kinderopvang en in peuterspeelzalen. Het beroepsgeheim geldt ook voor begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd) inrichtingen, al maakt het gedwongen kader van het strafrecht in sommige gevallen een zekere inbreuk op de zwijgplicht.

De hierboven beschreven algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacybepalingen uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8) en uit de Grondwet (artikel 10). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de beroepskracht zijn toevertrouwd.

Paradox van de geheimhoudingsplicht

Er doet zich bij de omgang met de zwijgplicht een zekere paradox voor. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om ervoor te zorgen dat mensen naar de beroepskracht toe komen en ook bereid zijn om open over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een cliënt die dringend hulp nodig heeft juist niet geholpen wordt omdat de beroepskracht meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet in mag grijpen. Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig. Het basismodel meldcode wil daarin een hand-reiking bieden voor zover het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van een cliënt aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan Veilig Thuis, geldt als hoofdregel dat de beroeps-kracht zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Het basismodel schetst daarvoor de werkwijze. Geeft de cliënt zijn toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigert de cliënt ondanks de inspanning van de beroepskracht zijn toestemming, dan houdt het niet op maar maakt de beroepskracht een nieuwe afweging.

NB1: De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een cliënt vanaf zijn 16e jaar zelf toestemming geeft aan een beroepskracht voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Wet op de jeugdzorg en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst geven een cliënt dit recht zelfs al vanaf zijn 12e jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een cliënt vanaf 12 of 16 jaar die nog thuis woont, ook gesproken worden met zijn ouders. Want bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over de jongere verstrekt maar ook over zijn ouder(s).

NB2: Van het vragen van toestemming kan worden afgezien in verband met de veiligheid van de cliënt, van de beroepskracht of die van anderen.

Conflict van plichten

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een beroepskracht door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de beroepskracht alleen door te spreken zijn cliënt kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een conflict van plichten. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim botst met de plicht om de cliënt te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een cliënt die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken.

In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een beroeps-kracht ook zonder toestemming van de cliënt over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen

Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming:

1. Kan ik door te spreken zwaarwegende belangen van mijn cliënt of van zijn kinderen behartigen?
2. Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
3. Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de cliënt te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
4. Zijn de belangen van de cliënt die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn zwijgen?
5. Als ik besluit om te spreken aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Positie van de cliënt

Bij het besluit om de geheimhouding te doorbreken, speelt de positie van de cliënt een belangrijke rol. Bij cliënten die zich in een afhankelijke positie bevinden waardoor ze minder goed in staat zijn zelf op te treden tegen mishandeling of geweld, zal een beroepskracht eerder dan 'gemiddeld' kunnen besluiten dat hij zijn zwijgplicht verbreekt. Te denken valt op de eerste plaats aan kinderen en jongeren. Het kan dan gaan om kinderen die zelf cliënt zijn van de beroepskracht of om de kinderen van de cliënt.

Meerderjarigen beslissen in beginsel zelf over de wijze waarop ze hun leven inrichten en of ze daarin hulp of andere inmenging wensen. Dit zelfbeschikkingsrecht is een belangrijk uitgangspunt bij het bieden van hulp aan cliënten. Maar dit uitgangspunt is niet absoluut.

Er zijn situaties waarin een inbreuk op de zelfbeschikking noodzakelijk kan zijn omdat de cliënt in een zeer ernstige situatie verkeert. In geval van huiselijk geweld kan dit zeker aan de orde zijn. Uit onderzoek is gebleken hoezeer slachtoffers gevangen kunnen zitten in hun situatie, zodanig dat ze daar op eigen kracht niet uit komen. De beroepskracht zal zich eerst tot het uiterste in moeten spannen om de toestemming van zijn cliënt te krijgen. Maar krijgt hij deze niet, dan kan hij zich daar niet zonder meer bij neerleggen. Hij dient de ernst van de situatie waarin de cliënt zich

bevindt af te wegen tegen het gegeven dat de cliënt hem geen toestemming geeft voor het doen van een melding. Komt hij tot de slotsom dat de cliënt, vanwege de ernst van het huiselijk geweld, tegen dit geweld moet worden beschermd, dan doet hij een melding, ook al heeft hij daarvoor geen toestemming. Hij komt dan in feite tot de conclusie dat het zware belang van zijn geheimhoudingsplicht in deze specifieke situatie moet wijken voor het nog zwaardere belang van het beschermen van zijn cliënt tegen zwaar en/of structureel geweld.

NB: Voor een zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk dat de beroepskracht de situatie, voordat hij zijn besluit neemt, bespreekt met een deskundige collega en zonodig ook (op basis van anonieme cliëntgegevens) advies vraagt aan Veilig Thuis.

Beoordeling van een besluit over het doorbreken van het beroepsgeheim
Zou achteraf een toetsende organisatie gevraagd worden om een oordeel te geven over het optreden van de beroepskracht, dan wordt vooral de zorgvuldigheid beoordeeld waarmee het besluit om de geheimhouding te verbreken tot stand is gekomen. Daarbij wordt onder andere gelet op:

- collegiale consultatie;
- raadpleging van Veilig Thuis;
- aanwezigheid van voldoende relevante feiten of signalen en zorgvuldige verzameling van deze feiten en signalen;
- zorgvuldige en concrete afweging van belangen;
- de contacten die er met de cliënt zijn geweest over de melding. Concreet gaat het er dan om of de beroepskracht zich, gelet op zijn mogelijkheden en op de omstandigheden waarin de cliënt verkeert, heeft ingespannen om de cliënt toestemming te vragen of om hem te informeren, indien het verkrijgen van toestemming niet mogelijk bleek.

Als hulpmiddel bij de besluitvorming over het verbreken van de geheimhoudingsplicht en het doen van een melding, wordt verwezen naar de website van de privacy helpdesk van het Ministerie van Justitie, www.huiselijkgeweld.nl/cgi-bin/beroepsgeheim.cgi

Wettelijk Meldrecht

Voor vermoedens van kindermishandeling is het leerstuk van het conflict van plichten nog eens bevestigd in artikel 53 lid 3 van de Wet op de jeugdzorg dat een uitdrukkelijk meldrecht bevat. Iedere beroepskracht met een beroepsgeheim of een andere zwijgplicht heeft op basis van dit

wettelijk meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling, zonodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder, bij Veilig Thuis te melden. Daarnaast omvat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om op verzoek van Veilig Thuis informatie over het kind en/of zijn ouders te verstrekken, eveneens zonodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder.

Voor vermoedens van huiselijk geweld waarbij alleen meerderjarigen zijn betrokken, zal de voorgenomen wet meldcode een vergelijkbaar wettelijk meldrecht gaan bevatten. Zolang deze wet en het daarin opgenomen meldrecht er nog niet zijn, biedt het conflict van plichten uitkomst in die gevallen waarin geen toestemming wordt verkregen - of kan worden gevraagd - en een melding toch noodzakelijk is om het geweld te stoppen en de cliënt tegen dit geweld te beschermen.

Bron: Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Bijlage 11: registratieformulier

Stap 1 - Breng signalen in kaart: Beschrijf de feitelijke, objectieve signalen
Kind
Ouder
Omgeving

Verdiepingsvragen signalen: beantwoord per signaal de volgende vragen zo concreet en feitelijk mogelijk

Waar en wanneer wordt het signaal gezien, gehoord?

Wie zijn erbij betrokken? (zelf gezien, gehoord, gehoord van)

Sinds wanneer ziet u dit signaal?

Wanneer en hoe vaak worden de signalen gezien, gehoord?

Nemen de signalen toe af in intensiteit? (onderbouw met wat u ziet, hoort, ruikt)

Is er een aanleiding voor het gedrag of de situatie aan te wijzen?

Wat is het gevolg van het gedrag/situatie voor het kind, de ouder(e), de betrokkene(n), omgeving?

Wordt de zorg betrokkene(n) gedeeld?

Welke actie is tot nu toe al ondernomen?

Schrijf nu uw zorg over dit signaal zo concreet mogelijk, in één of enkele zinnen, op (ten aanzien van de veiligheid nu en risico's in de toekomst).

Wat zijn de beschermende factoren

Stap 2 - Overleg met deskundige professional(s) en/of Veilig Thuis

Aan wie ga ik advies vragen en met welke vraag? Bespreek de signalen met VT de vragen uit stap 1 onder anonimiseren van persoonsgegevens.

Stel: Degene die ik advies vraag, vindt mijn zorgen onterecht. Wat is mijn volgende stap?

Stel: Degene die ik advies vraag, bevestigt mijn zorgen. Wat is mijn volgende stap?

Stap 3 - Gesprek met betrokkene(n) en/of de jeugdige

Met wie wil ik een gesprek voeren?

Wie voert het gesprek?

<p>Wat is het doel van het gesprek?</p>
<p>Welke onderwerpen wil ik in ieder geval aan de orde stellen?</p>
<p>Waar let ik op bij de voorbereiding en uitvoering?</p>
<p>Stel: De betrokkene en/of jeugdige maakt zich ook zorgen en wil verandering in de situatie. Wat is mijn volgende stap?</p>
<p>Stel: De betrokkene en/of jeugdige maakt zich geen zorgen en wil geen verandering in de situatie. Wat is mijn volgende stap?</p>
<p>Stap 4 en 5 - Weeg de onveiligheid of het geweld en beslis met het afwegingskader.</p>

<p>Afweging 1. Heb ik een vermoeden van/is er sprake van huiselijk geweld? Ja/nee Nee: Sluit af en leg vast in dossier. / Ja: Ga verder met afweging 2.</p> <p>Wat ga ik doen?</p>
<p>Afweging 2. Heb ik een vermoeden van/is er sprake van acute en/of structurele onveiligheid? Ja/nee Nee: Ga verder met afweging 3 ./ Ja: Meld bij Veilig Thuis.¹ Wat ga ik doen?</p>
<p>Afweging 3. Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren?² Ja/nee Nee: Meld bij Veilig Thuis. / Ja: Ga verder met afweging 4.</p> <p>Wat ga ik doen?</p>
<p>Afweging 4. Werken betrokkenen mee aan de geboden of georganiseerde hulp?³ Ja/nee Nee: Meld bij Veilig Thuis. / Ja: Bied of organiseer hulp, ga verder met afweging 5.</p> <p>Wat ga ik doen?</p>
<p>Afweging 5. Leidt deze hulp tot duurzame veiligheid?⁴ Ja/nee Nee: Meld (opnieuw) bij Veilig Thuis. / Ja: Vervolg hulp met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen. Wat ga ik doen?</p>

¹ De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.

² Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

³ Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

⁴ Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.